

ויתכן שלפי דעה אחרת חלה התמורה על אבר שהנשמה תלויה בו ופושטת בכל הבהמה (כן צדדו התוס' (כו. ד"ה האומר) בדעת ר"מ דסבר לה כרבי יוסי בחדא). גם יתכן שאם המיר על 'חצי בהמה' – חלה התמורה על כולה, הגם שבאבר אינה חלה אפילו בדבר שהנשמה תלויה בו (שם בתירוץ השני [וכן נראית דעת הרמב"ם תמורה ג – אחיעזר ח"ב כה, ב]. וכ"כ שם [בד"ה מהו] באומר תהא בהמת חולין תחת חציה של בהמת קדש – תמורתו תמורה).

דפים י – יא

יד. האם קדושה חלה על העוברים? מה הדין במקדיש עובר לבדו ובמקדיש בהמה מעוברת, ומה הדין כששחט קרבן ומצא בו עובר חי?

בר פדא אמר: אין קדושה חלה על עוברים (והמקדיש את העובר אינו קדוש ליקרב, ואם יקריבנו כשנולד ללא הקדשה – הרי זה מקריב חולין בעזרה. רש"י). ורבי יוחנן אמר: קדושה חלה על עוברים (ומקדיש אף לכתחילה, שלא כדין הקדשת 'מחוסר זמן'. תוס'. ושפת אמת צדד בזה). ולדבריו המקדיש חטאת מעוברת וילדה – רצה בה מתכפר רצה בוולדה מתכפר (ואילו לבר פדא הרי זה 'ולד חטאת' שדינו למיתה. ערש"י ותוס'), שהרי אם שיירו לקדושה אחרת או לחולין – משוייר, שעובר לאו ירך אמו הוא, הלכך הרי זה כמפריש שתי חטאות לאחריות שמתכפר באיזו מהן שירצה, והשניה תרעה. הסיקו בגמרא שעובר במעי תמימה אף לבר פדא נתקדש. לא אמר אלא בעובר במעי בעלת מום, שהואיל והוא כירך אמו והיא בעלת-מום, לא חלה עליו קדושת קרבן.

הלכה כרבי יוחנן (רמב"ם פסוה"מ ד, ו. וע"ש בלח"מ ושעה"מ; קה"י ב"ק לד, ז [ואעפ"י שלהלן יט. העמידו דברי רבי אלעזר כריו"ח, ומשמע לכאור' שחכמים חולקים – צ"ל שגם חכמים מודים ששירו משויר ואעפ"כ סוברים שהולד ירעה, וכ"מ ברמב"ם שפסק כריו"ח ופסק (תמורה ד, ז) כחכמים. וע"ש בל"ה]). מבואר בגמרא שקדושת דמים למזבח חלה על העובר גם לפי בר פדא, הלכך המקדיש עובר שבמעי בהמה, אסורה האם בעבודה (מדרבנן. גמ' יא: רמב"ם מעילה א, ג) משום כיחוש העובר, ומותרת בגיזה. א. זה שחלה קדושת דמים על העובר אף לבר פדא – דוקא במפרש, אבל במקדיש סתם אין הולד קדוש (חזו"א לג, ב. ויתכן שאינו מוסכם – כבסמוך). ב. כיון שחלה על העובר קדושת דמים, כשנולד תחול עליו קדושת הגוף (עפ"י תוס' בבאור המשנה להלן כד:).

[פשוט דבריהם מורה שחלה ממילא קדושת הגוף לכשנולד, כדין 'מקדיש זכר לדמיו'. וכן הבינו כמה אחרונים (חזו"א בכורות יח, טו. [הקשה על דבריהם. וע' חו"ב; בית ישי קבח]; כתבי הגרי"ז ערכין ה; מקדש דוד קו"א א סק"ב; אחיעזר ח"ג נו, א). ולפי"ז מוכח שדוקא כאשר פירש שמקדיש לדמים אבל בסתם לא נתקדש כלל (כמש"כ החזו"א תמורה הנ"ל), שהרי משמע בגמרא שלבר פדא כשנולד הוי חולין, וכמש"כ רש"י. ואולם בשפת אמת פרש דבריהם שכשנולד צריך להקדישו קדושת הגוף (וכדברי הרב המעיילי בשיטמ"ק). וכן דייק מלשון רש"י בתחילת הסוגיא (וכ"כ באחיעזר שם בדעת רש"י). ומשמע שנקט שאף במקדיש סתם יש לו להקדיש העובר כשנולד ודלא כהחזו"א]. ולפי המסקנא אין הכרח לדין זה (עפ"י חזו"א לג, ב).

השוחט את החטאת ומצא בה עובר חי [ועדיין לא כלו לו חדשיו כגון בן ארבעה חדשים] – אם הקדישה כשהיא מעוברת הרי דינו כחטאת לכל דבריו (וזריקת האם הועילה לו להאכל לזכרי כהונה ליום ולילה. כן

- משמע מפשט הגמרא, כאשר כתב החזו"א תמורה לג, א-ב. וע' גליונות קה"י, שהקדושה חלה על העוברים כנ"ל. הקדישה ואחר כך נתעברה – תלוי הדבר במחלוקת החכמים האם ולדות קדשים במעי אמן הם קדושים ודינו כחטאת, או בהויתם (כלומר בלידתן) הם קדושים, והריהו חולין.
- א. להלכה ולדות קדשים במעי אמן קדושים, הלכך דין הולד להאכל כבשר החטאת (רמב"ם תמורה ד, ג. וע' כס"מ ד, יב; חזו"א לב, ה; שפת אמת לג: ד"ה במשנה). בספר משך חכמה (אמור כב, כט) מבואר שצריך לאכלו באותו היום ונפסל ביוצא אעפ"י שהוא חי (וציין לתוספתא חולין ספ"ד, ושם מבואר שלא נפסל ביציאה חוץ לקלעים).
- ב. אם בזמן שחיתת האם כלו לו חדשיו – לדברי רבי מאיר (בחולין עד) אינו נותר בשחיתת אמו [וי"א שאף לחכמים הדין שאינו נאכל. ע' זרע אברהם ב]. ומרש"י מבואר שבאופן זה אפילו הקדישה ואח"כ נתעברה נתקדש העובר כאילו נולד, שכבר יש לו 'הוייה'.
- ג. שחט החטאת שלא לשמה ונפסלה, למאן דאמר 'בהויתן הם קדושים' נראה שהולד נאכל בתורת חולין וניתר בשחיתת אמו אעפ"י שנפסלה האם (עפ"י אחיעזר ח"ב ז, ח).
- ד. הקדיש העובר לבדו ושחט אמו קודם שנולד – נראה שהולד טעון קבורה (עפ"י חזו"א תמורה לג, ב).
- עוד בדיני הקדשת עובר – להלן כה.

דף יא

טו. מה הדין במקרים דלהלן?

- א. המקדיש אבר אחד מבהמה להיקרב בעצמו או לדמיו.
- ב. הקדיש אבר מעוף.
- ג. הקדיש זכר לדמיו.
- ד. הקדיש עור הבהמה.
- א. האומר 'רגלה של בהמה זו עולה'; לדברי רבי מאיר ורבי יהודה אין כולה עולה (כל אשר יתן ממנו לה' – ולא כולו) ולא תצא לחולין (יהיה קדש) אלא תמכר לצרכי עולות ודמיה חולין חוץ מדמי אותו אבר שבה [והאבר קרב לחובת המוכר. ומדובר שהלוקח נודר 'עולה בחייה' או 'עולה בנוז' וכד' הלכך יוצא ידי חובתו בלקיחת בהמה זו שרגלה כבר עולה].
- לדברי רבי יוסי ורבי שמעון – כולה עולה (כל אשר... יהיה קדש – לרבות את כולה. ע' ערכין ה). ודוקא בהמה תמימה הראויה להיקרב, שאל"כ אין קדוש אלא אותו האבר (עפ"י ערכין ד).
- ואמרו שמודה רבי יהודה במקדיש אבר שהנשמה תלויה בו – שכולה עולה [ונחלקו אמוראים האם בכלל זה דבר שעושה אותה טריפה, או שמא טריפה חיה ורק דבר שעושה אותה נבלה בכלל. וכן נחלקו האם ניטלה ירך וחלל שבה – נבילה היא אם לאו].
- הלכה כרבי יהודה (רמב"ם מעה"ק טו, ב). וקיימא לן (שחיטה יא, א) טרפה אינה חיה, הלכך הקדיש דבר שעושה אותה טריפה – פשטה קדושה בכולה (לקוטי הלכות).
- הקדיש אבר לדמיו, נסתפק רבא האם נוחתת עליו קדושת הגוף ומתוך כך קדוש כולו לרבי יוסי (רש"י), או שמא אין אומרים שני 'מגו'. תיקו.

א. כיון שהדבר בספק, תיקרב ולא תיפדה. כיצד, תימכר לצרכי קרבן ודמיה חולין חוץ מדמי אותו אבר (רמב"ם ערכין ה, יד. וע' בגו"כ ובכתבי הגר"ז ערכין ה; חדושי הגר"ס; בית ישי קבח).
 ב. יש אומרים שבמקדיש אבר שהנשמה תלויה בו, הרי זה כמקדיש את כולה ואין ספק (עפ"י לחם משנה ערכין ה, טו בדעת הרמב"ם. וע' מקדש דוד קו"א ב סק"ג). וי"א שאין חילוק בדבר (עריש"י ערכין ה.).
 בקדושת בדיק הבית – ע' ערכין ה.

עוד נסתפק במקדיש אבר אחד, האם מותר בגיזה אם לאו.

א. בעבודה ודאי אסור, משום כחש האבר, לא נסתפקו אלא בגיזה (רש"י). והרמב"ם (מעילה א, יג) כתב הספק אף לענין עבודה.
 ב. בשיטה מקובצת מבואר שהספק כשלא נחתה קדושה בכולה, כגון במקדיש רגלה אליבא דרבי יהודה. ומשמע שאם נחתה קדושה בכולה – ודאי אסור בגיזה (וכ"כ במנחת חינוך תפד).
 ובלקוטי הלכות פרש הספק באופן שנחתה קדושה בכולה. [נאיני יודע מאין הוציא זאת, לחדש שגם באופן זה מותר בגיזה. גם מלשון הגמרא מדויק שנסתפקו בגיזת אותו האבר בלבד (וע' גם בשטמ"ק אות לג) ומשמע שלא נתקדשה כולה. גם מהדמיון לבכור בשותפות משמע כן. אמנם מהרמב"ם נראה שהספק על גיזת כולה (וכ"כ בשער המלך ערכין ה ומנ"ח שם. ונראה שמוזה למד בל"ה שמדובר בשפשטה קדושה בכולה), אך יתכן שאף אם לא נתפשטה הקדושה בכולה יש לאסור גיזתה משום שנחשב כגוזה את כולה והרי יש קדושה במקצתה, ויתכן שזו כוונת ר"ג והשטמ"ק במש"כ 'נחתה קדושה בכולה'].

ב. נסתפק רבא בעוף האם אומרים בו 'פשטה קדושה בכולו' (שהרי כתוב בפרשה קרבן) אם לאו (בהמה). תיקן.

רש"י פרש הספק לרבי יוסי. [ולא פירש באבר שהנשמה תלויה בו ולכולי עלמא – יתכן שבזה ודאי קדוש כולו מסברא, ואין חילוק בין בהמה לעוף (ע' בשטמ"ק שצדד האם רבי יהודה מודה באבר שהנשמה תלויה בו מסברא או מקרא. ועתוס' קדושין ז. שלמדים מקרא, ובתור"י הוקן ופנ"י כתבו מסברא. וע"ע רשב"א שם; מקדש דוד קדשים קו"א ב, א)]. ואולם הרמב"ם פסק (מע"ה ק טו, ב) כרבי יהודה ואעפ"כ הביא הספק בעוף, כאשר העירו המפרשים (ע' לח"מ שם ובהל' ערכין ה).

ג. אמר רבא: הקדיש זכר לדמיו (– להביא בדמיו עולה) קדוש קדושת הגוף. (בתחילה אמר רבא שאינו קדוש קדושת הגוף, וחזר בו מכח המשנה כפי שפרשה רב יהודה אמר רב. להלן יט: וכן אמר רב כהנא שם).

א. בתורא"ש (נדדים כט – הובא בחדושים ובאורים שבועות יא) כתב שדין זה אינו אלא מדרבנן.
 ב. יש מי שכתב (בבאור התוס' בכורות כו ד"ה התולש) שהמקדיש זכר לדמיו ומעל – יצא לחולין [אם משום שכל דין המעילה שבו אינו אלא משום קדושת הדמים, אבל קדושת הגוף חלה מאליה ולא ע"י האדם הלכך אין בה מעילה. אם משום שכל שפקעה קדושת דמים פקעה ממילא קדושת הגוף הנובעת ממנה] (עפ"י דובב מישרים ח"ב ו).
 ד. שאל אב"י מרבה (כן הגיה בשטמ"ק): הקדיש עורה מהו בעבודה. ומדרבנן ודאי אסורה משום כחש העור, אבל מדאורייתא יש להסתפק האם לוקה עליה (רש"י).

- א. רש"י כתב שבגיזה ודאי מותר, שאינו מכחיש העור בכך. ויש אוסרים משום כחש העור (ר"ג. וע' גם בשעה"מ ערכין ה, יז שתמה מחולין קלה שיש כחש בגיזה. וכתב שמח' אמוראים בדבר).
- ב. המקדיש עור בהמתו, יש להסתפק האם תתקדש כולה לרבי יוסי, שמא לא אמר אלא ברגל הראויה להקרבה אבל עור לא (שיטמ"ק).

דפים יא – יב

טז. מה הדין במקרים הבאים?

- א. בהמת שלמים ועוברה חולין, ושחטה בפנים.
- ב. היא חולין ועוברה שלמים, ושחטה בחוץ.
- א. היא שלמים וולדה חולין, למאן דאמר ולדי קדשים בהוייתן הם קדושים ולא במעי אמן, שאל אביי מרב יוסף האם נעשה חולין בעזרה אם לאו. ואמר לו שאין זה חולין בעזרה (והולד מותר באכילה) כיון שאינו יכול לשחטו בריחוק מקום.
- א. יש בדבר נפקותא גם לדין שנוקטים 'במעי אמן קדושים', באופן שהקדיש אותה ושייר עוברה (ל"ה).
- ב. יש אומרים שלכתחילה יש להמתין עד שתלד ולא ישחטנה כמות שהיא בעזרה (עפ"י רדב"ז על הרמב"ם שחיטה ב, ד. ובשפת אמת כתב שצ"ע לדינא).
- ג. משמע בשיטה מקובצת שהוא הדין כשכלו לו חדשיו לעובר (ובספר מקדש דוד (קונטרס אחרון ב סק"ג) תמה אם כן מדוע אין אני קורא בו 'כי ירחק...'. הלא ראוי לשחטו בחוץ בהושטת יד למעי אמו).
- ב. היא חולין וולדה שלמים ושחטה בחוץ, נסתפק אביי האם חייב עליה משום 'שחוטי חוץ' ואמר לו רב יוסף שפטור, שאין אני קורא בו והביאם לה' (שאלו העובר ראוי עתה להיקרב. רש"י).
- א. אעפ"י שאינו לוקה, אסור לשחטה בחוץ (רמב"ם מעה"ק יח, יג. ופרש שפת אמת שכששוחטה בחוץ מבטל מהולד הקרבתו שהריתו יוצא דופן ופסול לקרבן, וגם כיון שכבר נשחטה האם שוב אינו כחי ופסול, כדברי התוס' בחולין עד:).
- ב. יש להסתפק לרבי שמעון (בזבחים קיד) שכל דבר הראוי לאחר זמן לפנים, הרי זה בלא-תעשה, האם גם כאן לוקה או שמא כשיוולד ויהא ראוי או הוא מציאות אחרת הלכך אין זה נחשב כראוי לבוא לאחר זמן (ע"ע להלן יט:). ובשפת אמת כתב שנראה שאף לר"ש פטור כי שחיטת האם לעולם אינה ראויה לגבי הולד בפנים.

דף יב

- יז. א. אלו דברים מנו חכמים במשנתנו שאינם פוסלים או אוסרים אלא לפי חשבון?
- ב. הקדים האפר בכלי ואח"כ נתן מי חטאת, מה הדין?